

SJEKIRICA KAO REKVIZIT I DISCIPLINA TAKMIČENJA NA SEOSKIM OLIMPIJADAMA

Većina pastira u prošlosti nosila je sa sobom sjekiricu različite veličine koja je imala određenu ulogu u životu i radu pastira, a naročito u njegovom slobodnom vremenu. Lako se nosila zatakuta za pas, u pastirskoj torbi, zavezana na nekoj uzici. Njome je pastir prokrčivao put kroz gustu šikaru, pripremao drva za vatru, sjekao batine, kozlice, hodaljke, šibe, izrađivao gluntake (kvrgenjake), igrao se u slobodno vrijeme i branio od nasrtaja opasnih životinja. Ta pastirska sjekirica bila je mala (kratkog držala, uskih ušica, dva do tri prsta sječiva i vrlo lagana). Pastiri su se ponosili oštrinom sječiva sjekirice i o sječivu vodila se svakodnevna briga, nisu dopustili da bude tupo. Brusili su i istančavali sječivo kamenom nađenim u koritu potočića ili rječice. Posebnu pozornost posvećivali su čistoći i sjaju sječiva i premazivanju pečenom ili sušenom slanimom, da ne rđa i ne nosi na sebi bolest. Sprečavanje bolesti sa sječiva sjekirice otklanjali su tako da su je grijali, jer su vjerovali da vatra ima veliku moć u suzbijanju otrovanja ili zlog grča. Nije bio rijedak slučaj vidjeti u večernje sate zasjek sječivom pastirske sjekirice u truli panj, jer iz njega izlazi živi oganj i sobom odnosi bolest i nesreću. Zmija u blizini sjekiričina sječiva nije bila poželjna, jer su govorili: Kača je z jezikom obleznula ošterje! (Zmija je jezikom dotaknula oštricu!). Mislili su da je svojim pokazanim jezikom ostavila otrov. Obavezno su na to mjesto donosili žar i vaticu. Pred samu oluju i za vrijeme grmljavine ostavljali su privremeno sjekiricu u grmlju ili među koprivama. Nije ni čudno da su tako činili, jer su im stariji govorili: Strelja nebu tresnola v koprive dok ima rastja! (Strijela neće udariti u koprive dok ima hrašća). Bojali su se uza sebe držati sjekiricu, dok je grmjelo, jer su znali da "oče privleč!" (hoće privući) grom. Nisu htjeli sjekiricom sjeći ili nešto izrađivati od onog drveta u koje je udario grom, jer su mislili da se moć privlačenja groma prenosi dodirom. Čak takvim iverjem nisu htjeli ložiti vatru misleći da se njome može poništiti "božji bič" (grom). Posuditi sjekiricu nekome izbjegavali su pod izgovorom : Bu te vgrizla! Ne pozna te! Buš se posekel! (Ugrist će te! Ona te ne pozna! Posjeći ćeš se!). Zašto je nisu htjeli posuditi, nije teško objasniti. Svaki pastir je prema svojoj ruci načinio držalo i navikao se na određenu težinu sjekirice, pa je zbog toga imao određenu prednost u rukovanju sjekiricom.

IGRA SJEKIRICOM

Sjekirica je uz svoju osnovnu namjenu, a što je ovisilo o slobodnom vremenu pastira, počinjala biti i predmetom za igru. Njome su se igrali pojedinci, parovi i grupice pastira na razne načine.

TRAŽENJE SJEKIRICE

To je bila jedna od prvih pastirskih igara sjekiricom. Odabrali su jednu sjekiricu i sakrili je iza debla, na manjem prostoru, oko panja, ili gdje drugdje, a zatim su je ostali tražili. Čim bi je netko našao, zamijenio je mjesto u igri sa prvim igračem. Ova igra trajala je po želji prisutnih pastira. Značajno je bilo u njoj to što se tražila brzina pronalazjenja skrivenog predmeta i način skrivanja. Tko je više puta skrivao sjekiricu, a manje tražio, bio je u igri bolji

ZAŠILJIVANJE

Dogovorom o početku svaki pastir počinjao je okruglo drvo određene debljine zašiljivati istovremeno. Uvijek je u igri bio bolji onaj koji je brže i spretnije drvo zašiljio i s lakoćom šiljak uspio zabosti u zemlju.

TESANJE

U ovoj igri tražila se brzina i ljepota istesivanja "lica" (jedne strane) mekog i okruglog drva. Tesati se moralo drvo u okomitom, kosom i vodoravnom položaju na nekom povećem panju. U igri su bili bolji oni koji su brže i na ljepši način izgledili zadano drvo do njegove sredine.

SKIDANJE KORE

U ovoj igri bio je zadatak što prije sječivom oguliti koru sa drva određene debljine i dužine. To su bile počesće grane istog stabla da bi bili svi jednakopravni. Kad bi poneki učesnik u ovoj igri završio svoj zadatak, rekao je: Oguljil sem koru! (Ogوليو sam koru!). Na to bi se oglasili promatrači: Ivina je prvi zišel! (Ivan je prvi završio!).

PRESIJECANJE ŠIBE

Za ovu igru bila je dovoljna prst debela vrbova šiba. Položili su je na tvrdu zemlju ili panj i sa određene udaljenosti gađali sječivom. Bolji su bili oni u igri koji su sa što manje bacanja presijecali šibu, a slabiji su promašivali i u više pokušaja uspijevali presjeći šibu. Igra je završavala tako da su slabije šibali preostalim djelovima šibe po golim nogama. Ovi su morali pretrčavati šumsku liniju po širini, kraću stazu i penjati se na stablo do prvih grana.

KALANJE STUPČIĆA

U ovoj igri tražila se brzina i točnost. Određeni okrugljenjak po debljini isijecali su na manje komadiće. Počelo se s polovicom i sjekli su do najsitnijih dijelova. Oni koji su u tome bili bolji, isjekli su veći dio iskalanih dijelova u što kraćem vremenu.

ZASIJECANJE

U ovoj igri dogovorili su se u što će zasijecati sječivo sjekirice, a to je mogao biti panj, deblo, zemlja. Sa određene udaljenosti bacali su sjekiricu s namjerom da se usiječe sječivom. Onaj koji u tome nije uspio, čekao je na svoj red dok su svi učesnici u igri prošli. U toj igri išlo se dalje. Označeno mjesto crticom ili križićem na zemlji, kori drveta, panju, trebalo je točno pogoditi sječivom. Većina je uspijevala u tome. Slabijim igračima bolji su se rugali na razne načine i ismijavali ih.

OKRET SJEKIRICE U ZRAKU

Želja je bila u ovoj igri da bačena sjekirica u zraku načini okret oko svoje osi, a zatim je pastir

Takmičenje sjekiricom

mora uhvatiti za držalo i čvrsto držati. Izbačena sjekirica nije smjela pasti na zemlju, jer bi se poneki od prisutnih u igri "opeke!" (načinio grešku) i ispao iz igre. Bolji je bio u igri onaj koji je imao veći broj hvatanja sjekirice za držalo.

OKRET I ZASJEK

Okretom i zasjekom igrali su se češće pastiri nad panjem porušenog stabla. Želja je bila svakoga u igri da bačena sjekirica načini okret oko svoje osi, padne sječivom i načini zasjek u panj. Da bi se pokazala što bolja vještina u tome, okretom i zasjekom su morali pogoditi list, presjeci tanju grančicu ili travu.

TAKMIČENJE SJEKIRICOM

Takmičenje sjekiricom počinje kada prestaje zabava i igra, a uvodi se vrednovanje prvog, drugog, trećeg i ostalih mjesta pamćenjem i zapisivanjem rezultata. O početnim takmičenjima svi učesnici vode računa, prate pojedince, parove, grupe i svoje rezultate uspoređuju i vrednuju. Iz tih takmičenja dobiva se određeni poredak vrijednosti za najbolje i najslabije, ali s tim što najslabiji prema boljima imaju obaveze izvršavati određene i dogovorene radnje. Da bi se netko uključio u takmičenje samostalno, u paru ili grupi, trebalo je da dobije pravo na početak i redosljed takmičenja. Na početku izabrali su sjekiricu kojom će se takmičiti i odrediti na koji način. Početna takmičenja pojedinaca, parova i grupa obavezivala su sve da prođu određene probe. Izbacivali su, prema dogovoru, sjekiricu u zrak okretom oko osi i hvatali za držalo. Znali su i zasijecati određenu liniju i potvrđivali redosljed početnog takmičenja. Sjekirica nije smjela više puta pasti na zemlju, a

presijecanje linije sječivom omogućavalo je izbor redosljeda takmičara u takmičenju. I tu nije bilo svejedno od koliko puta će tko uspjeti. Sve se svodilo na što manji broj prvotnih izbačaja. Kad se utvrdio redosljed učesnika, počinjalo je takmičenje isijecanjem zemlje u duljinu uz naznačenu crtu za svakoga (Podravina). Takmičenjem na Olimpijadi starih športova u Brođancima od 1973. godine do danas poboljšavana je disciplina sjekirice. Veličina prethodnih polja za ekipe u takmičenju svedena je pojednostavljuvanjem na obične forme i brže izmjerivanje pomoću same sjekirice, koja sa sječivom i držalom ima svega 40 cm dužine, a širina prema željenom sječivu sjekirice sa ušicama, kojom se provodi službeno takmičenje. Koliko ima ekipa, toliko ima i polja za takmičenje. Do svih polja i same linije izbačaja sjekirice uzima se razmak od 2 m. Sada više i nije ni bitno kojim će redosljedom ići koja ekipa sa po tri člana. Može se provesti i prednatjecanje, po dogovoru ekipa, da bi se dobio nastup tri ekipe u finalu. Polja za takmičenje u disciplini sjekirice određuje glavni sudac te discipline izvan glavnog igrališta.

KOVAČIĆEV NAČIN VREDNOVANJA REZULTATA

Svaki učesnik u takmičenju zna kako će baciti sjekiricu i što ne smije učiniti. Linija izbačaja ne smije biti obućom dotaknuta i prekoračena, jer je to odmah prijestup i gubitak prava u tom trenutku na čisto i ispravno bacanje. Sjekirica sječivom ne smije biti bačena u susjedno polje ili izvan takmičareva polja. Početni takmičar svake ekipe nastoji otvoriti bacanje zasijecanjem linije svoga polja, koja je na početku polja (gledano od njega) i ima pravo bacati toliko puta dok ne prekine nit slijeda izbačaja sjekirice. Čim netko ne nastavi taj slijed, predaje sjekiricu slijedećem suigraču kojih je u ekipi troje. Ona ekipa koja ne uspije presjeci početnu liniju svoga polja odmah predaje sjekiricu slijedećoj ekipi. Kovačićev način praćenja i vrednovanja rezultata pojedinaca i ekipa najbolje razriješava ukupnu problematiku ove discipline na seoskim olimpijadama. Njime se može najtočnije i najobjektivnije iz vrednovati sve rezultate. U tom vrednovanju je polazište od vrijednosti učinka svakog člana ekipe i ekipe kao cjeline. Pri tome nije svejedno koliko će cijela ekipa učiniti prvotnih zasijecanja i promašaja. Sve se pojednostavljuje od dosadašnje zamršenosti. Ranije su pobjeđivale ekipe koje su prve bacale sjekiricu i tom prigodom izlazile van, bez razlike na broj čistih i promašenih izbačaja. Sada je vrlo važno koliko cijela ekipa učini pozitivnih bacanja, a koliko negativnih. Može se dogoditi da neki pojedinac, iz bilo koje ekipe, u prvom svom pokušaju izađe sam u nekoliko pravilnih bacanja van svog polja. Tom prilikom se kaže: Prvi član ekipe izašao u 5 bacanja! To nije isto rezultatu dva igrača druge ekipe, ili rezultatu pet bacanja triju takmičara treće ekipe. Ovdje je značajna vrijednost manjeg broja članova ekipe i manji broj izbačaja za povoljniji rezultat u takmičenju, mada se na kraju takmičenja kaže: Ekipa Sesveta izašla sa prvim igračem u šest bacanja kao i ekipa Brođanaca. Odluka o boljem donosi se brzo mjerenjem svijui zasijecanja. Na tom primjeru jasno će se vidjeti u praksi da iako je isti broj izbačaja sa zasjekom, dužine zasjeka su različite. Duži zasjeci sječivom u zemlju donose primat i bolje mjesto, a time i povoljnije rezultate u takmičenju. Kad bi slučajno došlo do prividnog izjednačavanja broja zasjeka i njihove međusobne podudarnosti za dvije ili više ekipa, za bilo koje sporno mjesto, takmičar svake ekipe bi po jednom ponovio bacanje, tzv. raspucavanjem i na taj način riješio bi se sporni redosljed mjesta ekipama na takmičenju. Čak ni to nije potrebno, već je dovoljno pogledati i izmjeriti duljinu prvog i posljednjeg izbačaja. Prvi se mjeri od početne linije polja prema unutrašnjosti polja, a drugi od posljednjeg izbačaja do završne linije polja. Ovim vrednovanjem takmičarskih rezultata ne dopušta se nikako da sjekirica najprije padne na držalo i zatim sječivom da zasiječe određeni prostor u polju, jer prvo mora zemlju dotaknuti sječivo svojom oštricom. Pad sjekirice na bilo koju stranu lica, prednju ili stražnju stranu debljine željeza, dodir ušicama sječivom, ne vrednuje se na takmičenju kao pravilno bacanje. Ukoliko takmičar prekorači određenu

liniju prije vremena, ili u istom vremenu zasijecanja sječiva, čini prijestup i izbačaj se tom prilikom poništava. Nije dozvoljeno ni pružanje slobodne ruke preko zacrtane linije, jer i to se smatra nepravilnošću, iako nema ama baš nikakvog utjecaja na sam rezultat takmičenja. Govorno ometanje takmičara od strane člana druge ekipe ne dopušta se i može dovesti njegovu ekipu do diskvalifikacije. Ukoliko se dogodi da sjekirica u tijeku takmičenja ispadne iz ruku takmičara, on gubi pravo na daljnji izbačaj i dužan je predati sjekiricu slijedećem suigraču. Na pojedinog takmičara se ne smije ni u kom pogledu utjecati, da bi se njegovi izbačaji ubrzali, ukoliko to ne zahtijeva samo vrijeme, mjesto takmičenja i dogovor među ekipama svih takmičara. Sudac može u tom trenutku dati prijedlog da se požuri, a to onda važi za sve podjednako. Požurivanje u takmičenju može zahtijevati i takmičarska komisija takmičenja, što se mora poštovati zbog općih interesa cjelokupne športske manifestacije.

PRIPREMA MLADIH TAKMIČARA

Sjekirica je do sada disciplina OSS u Brođancima, ali samo za odraslije takmičare, dok za dječji uzrast i mladež nije uvedena. Međutim, Sekcija starih športova, igara i običaja Podr. Sesveta nastoji uvesti ovu disciplinu u redove najmlađih, jer će ubuduće od njih postati novi takmičari. Obzirom da je sjekirica za takmičenje na OSS Brođancima određena svojim dimenzijama, ne može se skraćivati i time olakšati igra, jer bi u buduću mogla koristiti samo za treninge mlađima, a ne i za službena takmičenja.

TERENI ZA TAKMIČENJE

S mlađim pojedincima i grupama najprije treba pronalaziti najpovoljnije terene za takmičenje sjekiricom. Odabiru se čiste površine s manje trave i zelenila, po mogućnosti što ravnije i veće. Na taj način pomazemo mlađima u boljem prostornom snalaženju i ujedno odgojno djelujemo na njih, jer ne oštećujemo makar i najmanje zelene površine. Na tako prikladnim terenima učimo ih točno i pravilno sjekiricama označavati polja za takmičenje mjerenjem, označavati udaljenost od prve linije početka polja i linije stajanja takmičara.

PRAVILA TAKMIČENJA

Pojedince i grupe najbolje je uvoditi u način takmičenja demonstracijom i uz stalno objašnjavanje svake radnje. Na taj način dobit će cjelovitiju sliku, razviti snažniji interes i volju za rad, jer se sve pred njihovim očima uživo odigrava i događa. Živa riječ voditelja pomoći će u svakom pogledu pri demonstriranju i objašnjavanju, da bi se izbjegle nejasnoće. Bolje je desetak puta ponoviti istu radnju, nego jednom dovesti takmičara u loše izvođenje radnje. Pri tome je vrlo važno da učesnici iz pasivnog stanja promatranja što prije krenu u stanje pune aktivnosti, da bi svojim početnim uspjesima prevladali vlastito nepovjerenje u sebe i ohrabрили se radom. To je još faza u kojoj se ne gleda na rezultate, već je cilj da se pravila što bolje shvate, razumiju i uspiju primjenjivati u praksi.

POLOŽAJ TIJELA

Svskog pojedinog učesnika u pripremama navikava se na držanje tijela, uz stalno objašnjavanje i najmanjih detalja i zbog čega se to čini. Tijelo je u početnom dijelu takmičenja u uspravnom položaju i do same linije izbačaja sjekirice sa sunožnim držanjem nogu. To je potrebno kako bismo se našli u stanju određene prisebnosti, svladavanje napetosti i pregleda prostora pred sobom, s jasnim odmjeravanjem udaljenosti od nas do početka linije našeg polja i pregledom samog polja. Što su učesnici u pripremama mlađi potrebno je umanjivati prostor udaljenosti od mjesta stajanja do početka polja. To će u njihovoj vidnoj zoni stvarati prividnu sliku povećanja polja za bacanje sjekirice

i povećavati sigurnost u samoga sebe za vrijeme priprema. U daljnjem radu značajno je ocijeniti ljevorukost ili dešnjaštvo, kako bi se težište tijela pred sam izbačaj i u izbačaju pravilno prenosilo na odgovarajuću nogu.

ODABIR SJEKIRICE

Vrlo je važno da u početnom radu s najmlađima odaberemo upravo sjekiricu za tu djecu. Sjekirica treba biti kraćeg i tanjeg držala i lakšeg željeznog dijela, bar upola od one za službena takmičenja. Nužno je postići to da ruka vlada sjekiricom, a ne da sjekirica vlada rukom. Odnos težine takve sjekirice dovodimo u približan sklad sa mogućnošću ruke, a to znači da se ukupna težina sjekirice približno usklađuje sa prosječnošću moći ruke određene dobi grupe učesnika. Držalo sjekirice je takve debljine da može biti većim dijelom obuhvaćeno u ruci početnika. Ukupna težina sjekirice dovedena u stanje samog izbačaja, sa pravilnim položajem određene ruke, ne smije zamarati ruku, bar u vremenu jedne do dvije minute, u kojem vremenu mora biti izveden izbačaj. Ako se to uspije postići i uvježbati, izbačaj sjekirice bit će vrlo usklađen, pravilan i djelotvoran pa će sječivo zasjeci željeni dio takmičarova polja.

TIJEK IZBAČAJA

Tijekom izbačaja smatra se onaj trenutak radnje takmičara kad sjekirica držalom napušta njegovu šaku i odlijeće u smjeru određenog polja. Da bi se isti ostvario što povoljnije, prstima ruke i dlanom šake prihvaća se držalo sjekirice tako da prednjim djelom bude neznatno teže, da preteže u smjeru izbačaja. Moguća su dva načina pravilnih izbačaja sjekirice. U prvom držimo sjekiricu za držalo i sječivo usmjerimo prema nadolje i potiskom ruke prema željenom polju. To je dosta labilan i nesiguran način izbačaja, jer pretežno donosi slabije rezultate zasijecanja i manje je tim načinom takmičar precizan u takmičenju. Najbolji položaj sjekirice je kada sječivo sjekirice okrenemo suprotno od polja i snažno izbacimo iz ruke, a držalo iz smjera okrenutog prema nama čini polukrug i dovodi sječivo u normalan položaj zasjeka u zemlju označenog polja. Prejako izbačena sjekirica na taj način dovodi držalo u prvi doticaj sa zemljom i poništavanje izbačaja koji nije pravilan. Kada se osjeti zamor ruke zbog sjekirice, treba ga prevladati spuštanjem prazne ruke u normalan položaj, a to je kraće držanje uz tijelo. Iza toga se može ponoviti prethodno.

VREDNOVANJE REZULTATA I ODGOJ LIČNOSTI

Uloga voditelja je u ovom dijelu priprema vrlo značajna i gotovo presudna za pravilno formiranje jednog objektivnog pristupa vrednovanju rezultata. U početku će zajedno sa svim učesnicima u pripremama vrednovati svaki izbačaj, da bi se postigla točnost, pravilnost i iskrenost, uzajamno povjerenje i prevladala sumnja u objektivnost. Ni u jednom trenutku ne smije voditelj dozvoliti površna vrednovanja rezultata, jer bi se time dovela u pitanje i njegova objektivnost. To ne znači da se ovdje traži neka apsolutna točnost, da greške nisu moguće. Kad se pogriješi, grešku treba odmah ispraviti i ispričati se otvoreno i dobronamjerno. Točnost u vrednovanju bit će snažan motiv za pošteno takmičenje i građenje uzoritog lika pravog amatera. Pošten odnos dovest će do istinske suradnje među pojedincima i ekipama iz bilo kojeg mjesta ili kraja naše domovine. Uzoran voditelj stvara i uzornog takmičara. Objektivnim vrednovanjem rezultata rada rast će ponos i želja za istinskim druženjem, suradnjom i takmičenjem. Ali taj ideal ne stvara se preko noći, već danima, mjesecima i godinama u uzajamnoj suradnji svih čimbenika.